

**KE-
VEN**

allsatie.

waren tegen genoemd. Zij st of slechts r toepassing het gansche

ling van het brengt geen agt ook Drs schrift „Eco-“, waarin de oen? ; welke nor- nisch tempo n de practijk

onalisatie" is telt de „rege- ioelikheden. , en zoo ja lagen, en zoo restatie wor- reentage? En door de ge- heeft het dan skas?

loor een meer eent, dat het ding", niet in als algemeen r de beheer- t van arbeids- lat „de ratio- oogste rente- ze organisatie ot verhooging elvaart".

ist. Zij wordt, ds werd ver- redigders der ard. Maar de ven. Wie zal t invloed van de algemeene van „de men- en, die door rengesteld zijn, is geen gemak- r kunnen vol-

yen, uit de te bedrijfs-econo- eischen bij de o, de conclusie van rentabili- Zijn antwoord zal het, in de s mogelijk zijn den doorslag ke omstandig-

glijk verbeterd genezing kund de hormoon- ten van. Maar tot voor kort eche opvatting etelijke functie aterieele orga- gen tijd in de schouwing dan t was.

ering gekomen t mensch, zoo oog gekregen echten der ziel- nalyse⁹⁾, die de zijnsleven ont- onbewuste be- onze houding ize afwijkingen, zich in meer De studie van schonken een kter vormt en tie, het tempe- devorming, het milien spelen- treden de zeer

telsel. ten van klieren, n afgevoerd, maar en aldaar, of is envoert, hun wer-

der Psychiatrie, ontleding) tracht den; vandaar dat le.

heden kan men nu eenmaal niet veranderen, in- dien men voor momenteele beslissingen staat". M.a.w. wanneer een bedrijf zich thans geplaatst ziet voor den eisch tot rationalisatie, zal daaraan voldaan moeten worden, ook al is de uitvoering in zekeren zin nadeelig voor de maatschappij als geheel, al moet deze b.v. de lasten van de verzor- ging van talrijke uitgestooten arbeiders dragen. Op het oogblik is er geen andere weg. „Maar wat men wel kan", vervolgt de schrijver in „Eco- nomie" zijn betoog, „is er met alle kracht naar streven, de doelstellingen en de organisatie van de onderneming in den bedrijfstak, die binnen zekere grenzen veranderbaar zijn, aan te passen aan de gewenschte hoogere doeleinden. Deze ge- volgtrekking vloeit voort uit de volkomen onder- geschiktheid, waarin het ondernemings- en be- drijfsdoel staan ten opzichte van het algemeen- economisch-welvaartsdoel, en de nog hoogere maatschappelijke en culturele doeleinden. In dit bredere kader gezien, zal bij het oordeel over het tempo waarin de nieuwe technieken mogen worden doorgevoerd, de eisch van algemeen-economische doelmatigheid van de rationalisatie moeten worden gesteld."

Dr Truyen drukt zich heel voorzichtig uit. Niet het individuele belang der onderneming, meent hij, mag tenslotte het tempo der rationalisatie bepalen, maar het belang van de maatschappij als geheel. Het bedrijf is er niet in de eerste plaats om zichzelf wil; het vervult een speciale taak in de maatschappij; het moet dienen.

Dit zij direct toegestemd; aan dat dienen is nog een veel hoogere en schoonere betekenis toe te kennen dan de schrijver in „Economie" noemt. Vooral in deze tijden dringt zich de eisch op dat niet „winzucht" of „concurrentievrees" of dergel- ijke motieven het tempo der rationalisatie mogen bepalen. En dat om oeconomische redenen en in het bijzonder om redenen aan de Christelijke zede- wet ontleend. Maar ook met het aanvaarden van deze stelling zijn de moeilijkheden geenszins opge- lost. De heer Truyen voelt dat zeer wel. In het geciteerde stuk zegt hij dat in de huidige omstan- digheden de bedrijfsoeconomische eischen den doorslag moeten geven, maar in het vervolg van zijn artikel handhaaft hij die meening niet geheel.

De moeilijkheid is, luidt het, hoe de gestelde norm (dat het bedrijfsdoel volkomen ondergeschikt is aan de verschillende maatschappelijke en cultu- reele doeleinden) in de practijk in toepassing moet worden gebracht, teneinde de rampzalige conse- quenties der uitschakeling zooveel mogelijk te „verkleinen". Nu, meent hij, een terugkeer tot de z.g. vrije oeconomische organisatie-vormen, zoo deze al in verband met den stand van de huidige techniek verenigbaar waren, niet het gewenschte heil kan brengen, zal de oplossing wellicht moeten worden gezocht in de richting eener wijziging van de oeconomische organisatie der maatschappij. „Het oeconomisch offer, dat misschien moet worden gebracht, tengevolge van de minder snelle ontwikkeling van de productie- en verbruiksmogelijkheden, zal men moeten aanvaar- den, om het grootere goed van een meer regel- matige werkgelegenheid en van mindere onzeker- heid in het levensbestaan te verkrijgen."

Hier wordt (de schrijver volgt zijn leermeester Prof. Cobbenhagen in dezen) dus wel degelijk be-

bijzondere betekenis van het milieu, van de op- voeding, van sociaal-oconomische toestanden, zoo- als armoede en welvaart, voor het ontstaan van geestelijke afwijkingen. Meer en meer komt men tot het inzicht, dat krankzinnigen, zwakzinnigen, geestelijk minder begaafden, psychopathen, alcoho- listen, misdadigers, maatschappelijk ongeschikten, moeilijk opvoedbare kinderen, wel allen in geeste- lijk opzicht afwijkend zijn, maar velen hunner dit slechts zijn door een stoornis in de wisselwerking tusschen individu en gemeenschap.⁹⁾

Zoo is ontstaan naast de klinische psychi- atrie, die bestudeert de geestelijke afwijkingen van den mensch, hoofdzakelijk wat den persoon van den zieke aangaat, de sociale psychi- atrie, die zich bezighoudt met alle vraagstukken betrekking hebbende op stoornissen in de geeste- lijke gezondheid van individu en gemeenschap, welke tak van wetenschap, ofschoon zich alleen bepalend tot het afwijkende, van zoo groote waarde is voor de geestelijke volksgezondheid.

Dat deze nieuwe inzichten in de psychiatrische wetenschap inderdaad baan hebben gebroken komt het duidelijkst en meest zichtbaar tot uiting in de totale verandering, die de krankzinnigengestichten den laatsten tijd hebben ondergaan, want overal is men bezig de laatste resten van de verouderde verpleging van krankzinnigen op te ruimen. Werd men vroeger op de z.g. onrustige afdelingen direct omringd door een aantal scheldende, door elkaar pratende en schreeuwende patiënten, zag men er velen rusteloos heen en weer loopen of op banken of op den grond liggen, zinloos voor zich uit pratend, of trof men er een aantal vechtende patiënten aan, in één woord een onoogelijk droe-

toogd, dat de bedrijfsoeconomische eischen ten- slotte niet primair mogen zijn.

Hoewel deze meeningen een nadere bespreking ten volle waard zijn, willen we liever nu het belooft van den heer Truyen volgen, teneinde meer aan- dacht aan zijn merkwaardige conclusies te kunnen schenken.

„De ingewikkeldheid en omvangrijkheid van het vraagstuk der techniekbeheersching", aldus verder het betoog, „treden duidelijk voor oogen, indien de maatregelen worden nagegaan, die zoowel door het bedrijfsleven als van de zijde der overheid in uitzicht zijn of worden genomen, om de maatschappij van het moderne ziekteverschijnsel van de rationalisatie-werkloosheid te verlossen".

Als „maatregelen van particuliere zijde" noemt de schrijver dan:

1o. Het tevoren kenbaar maken van de bevoegde instanties van de invoering van arbeidssparende werkwijzen door de werkgevers.

2o. het tijdig aanzeggen van het voorgenomen ontslag aan de betrokken arbeiders, en inachtneming van den nieuwen opzeggingstermijn bij de- finitief ontslag.

3o. de betaling door de rationaliseerende onder- neming van vergoeding voor rationalisatie-werk- loosheid in een kas onder overheidstoezicht.

4o. de voorziening voor de werkgevers in de dekkingsmogelijkheid door verzekering of onder- linge compensatiekas, tegen het risico van betaling der rationalisatie-werkloosheid-vergoeding.

5o. de geleidelijke invoering van de mechanisatie door productie-„planning" (bedoeld is door het maken van een systematisch plan met betrekking tot de productie) en marktanalyse op langzicht (een beschouwing dus over de (waarschijnlijke) ontwikkeling der prijzen en van den afzet over een geruime toekomstige periode), hetgeen tevens de mogelijkheid opent van doorvoering der nieuwe maatregelen in gunstige tijden.

6o. de verkorting van den arbeidsduur bij in- voering van arbeidssparende methodes, al of niet met behoud van het loon.

7o. de, door de rationalisatie overtollig geworden arbeidskrachten zooveel mogelijk in het bedrijf behouden door niet aanvulling bij personeelverloop, het niet vervangen door goedkoopere jeugdige of vrouwelijke krachten, het herscholen van de uit- gestooten arbeiders in het bedrijf, hun uitwisseling in de branche; het in aanmerking nemen van hun sociale positie bij ontslag, hun pensionneering, of vervroegde pensionneering.

8o. de systematische verzameling, rangschikking en bewerking van gegevens, betrekking hebbende op, of verband houdende met, de werkgelegenheid in het algemeen en in de branche in het bijzonder.

De lezer merkt: een omvangrijke „verlanglijst". Maar op de meeste dier wenschen is o.i. heel wat aan te merken.

Dr Truyen voelt ook wel bezwaren.

„De doorvoering van deze maatregelen", „gaat het bedrijfsoeconomisch en sociaal raam der af- zonderlijke onderneming verre te boven. Op zijn minst is daarvoor reeds een bedrijfstakgewijze regeling noodzakelijk. De regeling in den bedrijfstak, op zichzelf al ingewikkeld genoeg, wordt nog veel ingewikkelder voor de beheersching van de

vige verzameling „gekken", waartusschen het ver- plegende personeel zoo goed als dit mogelijk was eenige orde trachtte te handhaven, tegenwoordig vindt men deze toestanden zoo goed als niet meer.⁹⁾

Witgekalkte muren zijn vervangen door vroolijk gekleurde wanden. Voor groote banken en lange tafels zijn in de plaats gekomen stoelen en kleine tafeltjes met een kleedje en bloemvaasje. De ramen met gedeeltelijk gekleurd glas geven een geheel ander aanzien dan de vroegere getraliede vensters. De uniforme gestickeleding wordt verlaten en aan de patiënten wordt meer vrijheid gegeven dan weleer. De ledigheid, die hier in bijzonderen zin des duivels oorkussen is, heeft plaats gemaakt voor nuttigen arbeid, passend bij iederen patiënt afzonderlijk.

Uit deze korte schets blijkt duidelijk welk een diepgaande wijziging de verpleging van krankzin- nigen heeft ondergaan. De kloof tusschen gesticht en maatschappij is overbrugd. De inrichting, vroe- ger een wereldje op zichzelf en als het ware afge- kapseld in de samenleving, heeft verbindingswegen gekregen met de maatschappij. Het gesticht is uit zijn isolement getreden en als behandelingsinsti- tuut voor een deel der zieken niet meer dan een doorgangshuis, voor een ander deel arbeidsinrich- ting en voor het kleinste deel slechts verzorgings- inrichting en alzoo een schakel in de lange keten tusschen voor- en nazorg.

Inderdaad, de psychiater heeft zijn horizon be- langrijk verruimd, toen hij tot het besef kwam, dat ook voor geestes-ziekten, evenals voor lichamelijke ziekten, de samenleving prikkels oplevert. De

9) Dr W. M. van der Scheer: De betekenis van het ge- sticht voor de Geestelijke Volksgezondheid. Verslag van de vergadering der Ned. Ver. ter bevordering der geeste- lijke volksgezondheid, 20 Dec. 1930, blz. 23.

economische en sociale verhoudingen in de mo- derne maatschappij als de overheid zich met de regeling der techniek gaat bemoeien. Deze be- moeiing gaat in de richting van de rege- ling der productie en van de organi- sation van den menschelijken arbeid".

Wij willen het nu bij de opsomming der wen- schen, en het noemen van de voorwaarde, waar- onder deze naar het oordeel van den schrijver zijn te verwerklijken, laten. De bezwaren en de beschouwingen over die „regeling" bewaren we tot het volgende artikel.

Het opstel van Drs Truyen vertolkt de meening van een sterke groep, wier invloed op 'slands politiek groot is. Daarom vragen we zooveel aan- dacht voor zijn meening.

De inhoud van zijn artikel geeft bovendien dui- delijk aan voor welke groote moeilijkheden het oconomisch leven tengevolge der zeer snelle tech- nische ontwikkeling staat. Niet alleen in ons land.

A. B. t. B.

VROUWENVRAGEN

Een boek voor Moeder.

Is het erg belangrijk om Moeder te wezen? „Bijna alle meisjes, als ze groot zijn, worden moeder. Wat is daar nou aan. Zoo saai, alle dagen maar weer hetzelfde: bedden afhalen, vaten wassen en tafeldekken."

Dit was de wijsheid van een twaalfjarige. Maar hoeveel werkelijke moeders spreken in een moede- looze bui niet ongeveer gelijk? „Altijd maar weer hetzelfde": bedden afhalen, baby's baden, luiers spoelen, suikerpotten vullen, kruideniersboekjes klaarmaken, confereeren met groenteboer en slager, waschlijstjes controleeren, winkelhaken dichthalen, eindelooze ladders wegmoffelen, bloe- men gieten, en dan... vechten tegen stof en lege magen. Elken dag maar weer stofzuigen, met schuiers loopen, stofdoeken kloppen. Pas is het schoon, of daar stormt er weer iemand binnen. „Vergeten voeten te vegen, neemt u me niet kwa- lijk, Moes, 'k ga het gauw doen". Ach, ja, maar de schoenvorm staat reeds hatelijk grijs-wit op het karpel. En dan dat eten koken, elken dag maar weer een nieuw menu. Puzzles met restjes, die te veel zijn voor een priekje, en te weinig voor een volledigen maaltijd. En die tóch benut moeten worden. Aardappelen, vleesch, groente, toetjes, hoe vaak hebben we het niet op onze vingers uitgeteld. Aardappelen, groente, vleesch, jus, hapje toe, voor vandaag is 't weer klaar. En morgen? Ja, voor morgen ook. En overmorgen is weer nieuwe zorg. Moeder-zijn, wat saai. Altijd maar weer het-zelf-de.

Is het waar? Kijk, als we vroeger eens een mistroostige stem- ming hadden, dan konden we zoiets zeggen. Ons betere ik protesteerde dan wel. Maar met een zóó zacht stemmetje, dat het nauwelijks werd gehoord. Maar nu, nu heeft dat betere ik een compagnon gekregen, een bondgenoot zóó sterk, dat alle moedelooze buien bij alle moeders voor goed wor- den uitgebannen. Nu kan elke moeder weten, dat moeder-zijn een der belangrijkste taken is, die

sociale psychiatrie, ontsproten uit het inzicht, dat de oorzaak van geestes-afwijkingen eigenlijk nooit zuiver individueel is, schenkt daarom aandacht aan alcoholisme, geslachtsziekten, prostitutie, volks- huisvesting e.d. en let niet minder op de talrijke geestelijke stroomingen in de samenleving.

Met de ontwikkeling van de sociale psychiatrie kwam tevens naar voren de prophylaxe, het stre- ven de prikkels uit de samenleving te elimineeren of te neutraliseeren. Zoo ontstonden de voor- zorg voor geestesziekten, welke ten doel heeft menschen, die geestelijk debiel¹⁰⁾ worden, door raad en daad te steunen en te voorkomen, dat zij in een gesticht belanden, en de nazorg van geestes-ziekten, die ten doel heeft ontslagen ge- stichts-patiënten den overgang in het vrije maatschappelijk leven te vergemakkelijken en dreigende gevaren te omgaan.

Deze z.g.n. buitendienst heeft derhalve een groot- sche en uitgebreide taak. Op de consultatiebureaux worden alle gewenschte inlichtingen verstrekt en daadwerkelijke hulp en steun geboden. En voorts bezoeken de geneesheeren, ter zijde gestaan door de maatschappelijke werksters, de patiënten in hun omgeving, gaan de huiselijke en maatschappelijke omstandigheden na, verschaffen raad, effenen moeilijkheden en betrachten op die wijze zoowel voor- als nazorg.

Hieruit blijkt voldoende van hoe groote waarde de sociale psychiatrie is voor de psychische hy- giëne, want juist door dezen buitendienst wordt de sociaal-praeventieve streving der geestelijke volksgezondheid mogelijk.

D. A. C. D.

10) Lichte vorm van zwakzinnigheid.